

The Research on Submissive Behaviour of Students in the Second Level of Elementary School

Abdullah ATLI

Alim KAYA

Inönü University, Faculty of Education

Zerrin Bölükbaşı MACİT

Ankara Turhan Dökmeci Primary School

Abstract

This study examined the submissive behaviors of second level of elementary school students at with respect to some variables. Participants were 430 students, 172 (42,6 %) girls and 231 (57,4 %) boys. Among these participants, 156 (38,6 %) were 6th graders, 104 (26%) were 7th graders, and 143 (35,4%) were 8th graders. The data were collected using Student Personal Information Form developed by researchers and Submissive Behaviors Scale. The data collected were analyzed using t-test, One-way ANOVA, Tukey Test, and Mann-Whitney U test. The findings revealed that students' levels of submissive behaviors significantly differed by the variables including school type, gender, school class level, achievement, residence, economic level, mother's and father's education level, violence by mother and father.

Keywords: *Submissive behaviors, bullying, elementary school*

SUMMARY

Despite submissive behaviour plays a major role for many living creatures that enables to survive in the environment (Gilbert, 2007), for human, it describes as a group of behaviours such as; not to offend or upset anyone, trying to please everyone, demonstrating generosity, overstating devotion, not being able to say "no", unwillingly saying "yes", having difficulties to show expression for unpleasant situations and aggression, constantly looking for distractions, not being able to defend his or her thoughts or rights, etc. for personality characteristics (Özkan & Özen, 2008).

The studies reveal that submissive behaviours show negative effect in personal development; there is negative correlation between submissive behaviour and self-esteem (Özkan & Özen, 2008); and positive correlation in depression (Gilbert, 2007; Tuzcuoğlu & Korkmaz, 2001). Parents play a major role and have responsibility for children to develop and accept submissive behaviour. Receiving pressure or violence from parents can cause to develop submissive act when the children face someone stronger than them (Fowler, 2003; Gilbert, 2007; Zarp, 2007).

If children do not receive responsibilities and duties compatible with their age, gender and capability from their parents starting from young ages, they may develop lack of confidence and inability to make decisions on their own. If the child or teenage does not have self-confidence this can result in asocial, loneliness, unsociable, shyness living in his or her own world throughout childhood and adolescence. If the child or teenage does not have any self-confidence and self-esteem this can lead to develop submissive act (Yavuzer, 1998).

Children, who are not taking active role in any kind of events, refrain themselves and stay behind at school tend to receive bullying from other students (Parkhurst & Asher, 1992). However those children who are bullied try to avoid bullying by using ineffective methods. Studies revealed that such children have a tendency to avoid the presence of bullying and consider running away from the situation is a good strategy; and do not choose strategies like looking for emotional support, cognitive reconstruction and emotional and instrumental intervene strategies (Wilton et al., 2000). Furthermore children who have been subject to violence and bullying and unable to use effective strategies to protect themselves are likely to join the groups that use violence or to form a submissive group made up of other children who stays behind and accept the situation and support each other (Parkhurst & Asher, 1992).

Purpose of the Study

This article intended to identify the general characteristic of the children who show submissive behaviours. It will make easier for teachers to identify children that show submissive behaviour risk groups.

METHOD

Participants were 430 students of whom 172(42,6%) were girls and 231 (57,4%) were boys. The range of participants were 156 (38,6%) of them from 6th grade, 104 (526%) from 7th grade and 143 (35,4%) from 8th grade. The measurements instruments to collect data were "Student Personal Information Form" which has been developed by researchers and "Submissive Acts Scale". The collected data was analysed by using "t-Test", "One-way Analysis of Variance" "Tukey Test" and Mann-Whitney U techniques.

FINDINGS & RESULTS

The findings of the study indicates that the level of submissive behaviour varies between the school type, gender, school class level, success, the living area, economic level, mother's and father's education level and violence received from mother and father. Children who study at YİBO shows more submissive behaviours compared to those who study at normal or private schools. Male students' submissive behaviour level is higher than female students. Submissive behaviour decreases when children go into higher grades. The more successful the child in his/her education, the less submissive behaviour he/she demonstrates. Children who live in villages demonstrate

more submissive behaviours than those who live in towns and cities. Submissive behaviour increases when children's living standard decreases. Submissive behaviour of the child increases as the mother of the child's education level decreases. Submissive behaviour of the child increases as the father of the child's education level decreases. Children who receive domestic violence from their mother demonstrate more submissive behaviour than children who have normal childhood. Children who receive domestic violence from their father demonstrate more submissive behaviour than children who have normal childhood.

DISCUSSION & CONCLUSIONS

Based on these findings, the recommendations are:

Teachers who work at Regional Primary Boarding Schools (YİBO) need to organise social and cultural events to help those children who show submissive behaviour to gain confidence. Especially children who demonstrate submissive behaviours and having difficulties to express themselves need to be counselled by the school counsellor.

Research shows that parents and teachers need to reconsider their attitudes for female and male children in terms of submissive behaviours. In Turkish education system the concept of focusing on academic success became more compulsion. Pressure from teachers and parents on students who fail in their studies, which sometimes include punishment or giving them the feeling of being left out negatively affects the students. Parents and teacher need to be told and share that pupils' development does not only include academic success.

Receiving domestic violence affects child's self-expression development. Moreover children who face domestic violence from their parent feel weaker. In order to prevent this, parents need to join educational programmes to receive more information such as "effective communication techniques" and "obedience and respect".

Students take example from their teacher and headmaster/ mistress by observing their behaviours. For that reason teachers and headmaster/mistress need to be careful for their behaviours and rather than approaching violent and aggressive behaviours they need to show more emphatic attitudes.

İlköğretim II. Kademe Öğrencilerinin Boyun Eğici Davranış Düzeylerinin İncelenmesi

Abdullah ATLI
Alim KAYA

İnönü Üniversitesi, Eğitim Fakültesi

Zerrin Bölükbaşı MACİT
Ankara Turhan Dökmeci İlköğretim Okulu

Özet

Bu araştırmada ilköğretim II. kademe öğrencilerinin boyun eğici davranış düzeyleri incelenmiştir. Araştırmanın çalışma grubu 172'si (%42,6) kız; 231'i (%57,4) erkek olmak üzere toplam 403 öğrenciden oluşmuştur. Çalışma grubunun 156'sı (%38,6) 6. sınıf; 104'ü (%26) 7. sınıf ve 143'ü (%35,4) 8. sınıf öğrencisidir. Veriler Boyun Eğici Davranışlar Ölçeği (BDEÖ) ve araştırmacılar tarafından geliştirilen Kişisel Bilgi Formu ile toplanmıştır. Veriler t-testi, tek yönlü varyans analizi, Tukey Testi ve Mann Withney-U teknikleri kullanılarak analiz edilmiştir. Öğrencilerin boyun eğici davranış düzeyleri cinsiyet, annenin fiziksel şiddet uygulaması, babanın fiziksel şiddet uygulaması, okul türü, sınıf, okul başarısı, yaşanan yer, sosyo-ekonomik düzey, annenin eğitim düzeyi ve babanın eğitim düzeyine göre anlamlı düzeyde fark gösterdiği anlaşılmıştır.

Anahtar Sözcükler: *Boyun eğici davranış, zorbalık, ilköğretim okulu*

Bazı bireyler, kendisinden daha güçlü birey ya da bireylerle sorunlar yaşadıklarında saldırgan davranışlar sergilerken bazıları da bu sorunlar karşısında boyun eğmeyi tercih ederler (Harre, 2006; Hartley, 1999). Canlıların çoğunda bir hayatta kalabilme stratejisi olarak kullanılan boyun eğme davranışı (Gilbert, 2007) insanlarda; başkalarını kırmamaya, incitmeye özen gösterme, herkesi memnun etmeye çalışma, iyiliksever olmaya eğilimli olma, aşırı verici, "hayır" diyememe, istemeyerek de olsa "evet" demeye eğilimli, hoşlanmadığı durumları ifade etmekte zorlanma, öfkelerini göstermekte zorluk çekme, sürekli onaylanma gereksinimi duyma, düşüncelerini ve haklarını savunamama vb. davranışlarla ortaya çıkan kişilik özellikleri kümesi olarak tanımlanmaktadır (Özkan ve Özen, 2008).

Genel olarak bakıldığında boyun eğme davranışının kişinin gelişimini olumsuz etkilediği söylenebilir. Araştırmalar, boyun eğme davranışı ile benlik saygısı arasında negatif (Özkan ve Özen, 2008); depresyon ile pozitif yönde ilişki olduğunu göstermektedir (Gilbert, 2007; Tuzcuoğlu ve Korkmaz, 2001).

Chang, Markus ve Kitayama' ya göre (Akt., Türküm, 2005), boyun eğici davranışlar, kültürel değerlerin yüklediği anlamlara göre farklılaşmaktadır. Türkiye'de saygı ve itaat kavramlarının karıştırıldığı, genel olarak gözlenen bir durumdur. Saygının egemen olduğu kişilerarası ilişkilerde birey özgür, bağımsız, yaratıcı ve üreticidir. Bu tür ilişkilerde birey düşünür, karşı çıkar, eleştirir, değiştirir, değişir ve seçenekler sunabilir. Oysa boyun eğici davranışların egemen olduğu kişilerarası ilişkilerde birey, kendisini daha az değerli ve önemli görmektedir, özgür değildir, söz hakkı sınırlıdır, yaratıcı ve üretici olmasına gerek yoktur (Yıldırım ve Ergene, 2003).

Boyun eğici davranışların öğrenilmesi ile ilgili bir diğer kültürel etken de bazı toplumlarda, yetişme tarzına bağlı olarak kızların daha fazla boyun eğici davranış edinmelerinin özendirilmesidir. Duygularını ifade etme ve sorunlarla baş etmede, çocukluktan itibaren gelişen cinsiyet farklılıkları görülmektedir. Kız çocuklarının duygusal tepkilerinde daha çok boyun eğici davranışlar sergiledikleri ve ebeveynler tarafından bu davranışların desteklenerek pekiştirildiği görülmektedir. Anne ve babalar erkek çocuklarının saldırgan davranışlarına daha ılımlı yaklaşırken aynı yaklaşımı kız çocuklarına göstermemektedirler (Chaplin, Cole ve Waxler, 2005). Bu tür toplumsal öğretilerin de etkisiyle erkek öğrenciler okulda kendilerini ifade etmekte saldırgan davranışlar içeren yöntemler tercih ederken; kız öğrenciler daha sakin davranışlar sergilemektedirler (Deluty, 1983). Boyun eğme davranışı kişinin kendini bulunduğu grupta bir sosyal sıralama sürecine koyması ile başlar. Kendini grupta diğer bireylerle kıyaslayıp daha düşük düzeyde görenlerin boyun eğme davranışlarının daha fazla olduğu vurgulanmaktadır (Connan, Troop, Landau, Cambell ve Treasure, 2007; Tesser ve Schwarz, 2001).

Bulunduğu grupta kendini güçsüz gören birey sorunlar karşısında kaçmayı ya da boyun eğmeyi tercih eder. Kişinin kendisini güçsüz görmeye başlaması, içsel engellenmeye, sosyal kaygıya, yeni girişimlerde bulunmayı engellemeye, özgüven yitimine ve depresyona neden olur (Gilbert ve Miles, 2002; Gilbert, 2004; Gilbert, 2007; Özkan ve Özen, 2008).

Boyun eğici davranış çoğu zaman bireyin kendi içinde bulunduğu sosyal ortama aşırı uyum çabası nedeniyle ortaya çıkar (Brabender ve Fallon, 2009). Kişi genelde başkalarının beni sevmesi ve beni kabullenmesi için "onlar nasıl olmamı isterlerse ben de öyle olmalıyım" gibi yanlış inançlarla boyun eğici davranışlar sergiler. Gilbert ve Allan'a göre birey kendini, kendisi için önemli olan kişilerden daha aşağı statüde algıladığında, onlar tarafından onaylanma ve onları memnun etme gereksinimi artmaktadır (Akt., Tuzcuoğlu ve Korkmaz, 2001).

Boyun eğme davranışı daha çok kabullenici ve çekimsiz beden ifadeleri kullanılarak gösterilir (Hartley, 1999; Tiedens ve Fragale, 2003). Genelde utangaç olan bireylerde görülen beden ifadeleri boyun eğme davranışı gösteren bireylerde de görülmektedir (Livesley, 2003). Utangaç bireyler gözlerini ve başlarını aşağı eğip, yüzlerini saklayan bir beden duruşu sergilerler. Dikkat edildiğinde boyun eğici davranışlarda da aynı beden ifadeleri görülmektedir. Utangaç kişiler de boyun eğme

stratejisini sık kullanan kişiler gibi kendilerini buldukları grupta daha düşük seviyede algırlar (Gibert ve Andrews, 1998).

Çocukların boyun eğici davranışları öğrenmesi ve bu davranışların pekiştirilmesinde ebeveynlerin birinci derecede etkili oldukları söylenebilir. Çocukların ebeveynleri tarafından sürekli baskı altında tutulması ya da şiddet görmesi çocukların kendilerinden daha güçlü kişi karşısında boyun eğme davranışı göstermelerine neden olabilmektedir (Fowler, 2003; Gilbert, 2007; Zarp, 2007). Anne ve babalar çocuklarına küçük yaşlardan itibaren; yaşına, yeteneğine ve cinsiyetine uygun görev ve sorumluluklar vermezse, çocukların güven duygusu pekiştirilmemiş olur. Çocuk ve genç çevresine güvenmezse arkadaş edinemez; yalnız kalır içine kapanık, sessiz ve hayal dünyasında yaşayan bir çocuk ve genç olur. Çocuğun ve gencin kendine güvenememesi ve özgüvenini geliştirememesi sonucunda da boyun eğici davranışlar sergileyebilir (Yavuzer, 1998).

Boyun eğici davranışların öğrenilmesinde okulun önemli bir rolü vardır. Okulların kendilerini ifade etmekte ve korumakta güçlük çeken öğrenciler için eskisi kadar güvenli olmadığı görülmektedir. Yaşanılan bu sorunlar kurban durumunda olan öğrencilerin okula uyumunu ve devamını engellemekte hatta okulu bırakmalarına neden olabilmektedir (Kartal ve Bilgin, 2007).

Okul içerisinde sosyal etkinliklerde kendini gösteremeyen, geri çekilmeyi ve sessiz kalmayı tercih eden çocuklar zorba öğrencilere boyun eğmektedir (Parkhurst ve Asher, 1992). Zorbaliğa maruz kalan kişiler genellikle etkili olmayan başa çıkma stratejileri kullanmaktadırlar. Bu kişilerin en çok aldırma ve kaçma gibi stratejileri kullandıkları; duygusal destek arama, bilişsel yeniden yapılandırma, araçsal ve duygusal müdahale gibi etkili olan stratejileri çok az kullandıkları belirtilmektedir (Wilton, Craig ve Pepler, 2000). Şiddete maruz kalan ve etkili başa çıkma stratejileri kullanamadıkları için kendini koruyamayan öğrenciler şiddet eğilimli grupların bir parçası olmakta ya da sürekli sessiz kalan boyun eğen ve birbirilerini destekleyen bir alt grup oluşturmaktadırlar (Parkhurst ve Asher, 1992).

Boyun eğmek sosyal ve eğitsel bir sorun olarak görünmektedir (Yıldırım,2004). Kendinden daha güçlü bir ya da birden fazla kişiye boyun eğmenin kısa ve uzun dönem etkilerini ve bu davranışın nedenlerini belirlemek ve bulgular ışığında önleme çalışmalarını planlamak öğrenci, öğretmen ve anne-babalar için önemlidir. Bu çalışmada ilköğretim okullarında boyun eğme davranışı gösteren öğrencilerin bazı özellikler açısından betimlenmesi amaçlanmıştır. Böylesi bir betimlemenin boyun eğici davranış düzeyleri yüksek öğrencilere sunulacak olan psikolojik danışma ve rehberlik hizmetlerinin planlanmasına katkı sağlayabileceği düşünülmektedir.

YÖNTEM

Çalışma Grubu

Araştırmanın çalışma grubu, 2008-2009 eğitim-öğretim yılı birinci döneminde Malatya Bilim Koleji, Hayrettin Sönmezay İ.Ö.O., Akçadağ Yatılı İlköğretim Bölge Okulu (YİBO) ve Battalgazi (YİBO)'na devam eden 172'si (%42,6) kız; 231'i (%57,4) erkek olmak üzere toplam 403 öğrenciden oluşmuştur. Çalışma gurubunun 156'sı (%38,6) 6. sınıf; 104'ü (%26) 7. sınıf ve 143'ü (%35,4) 8. sınıf öğrencileridir.

Veri Toplama Araçları

Araştırmada öğrencilerin sosyo-demografik özelliklerini belirlemek için araştırmacılar tarafından hazırlanan kişisel bilgi formu; boyun eğici davranışlarını ölçmek için Boyun Eğici Davranışlar Ölçeği kullanılmıştır.

Boyun Eğici Davranışlar Ölçeği (BEDÖ), Gilbert ve Allan tarafından 1984 yılında geliştirilmiştir. Ölçekte her maddede sözü edilen davranışların kişiyi ne kadar iyi tanımladığı sorgulanmaktadır. Yanıtların, “Hiç tanımlamıyor”, “Biraz tanımlıyor”, “Oldukça iyi tanımlıyor”, “İyi tanımlıyor” ve “Çok iyi tanımlıyor” seçeneklerine göre verilmesi istenmektedir. Maddeler 1-5 arasında, 5'li Likert tipi puanlama esasına göre değerlendirilmektedir. Türkçe'ye uyarlaması Şahin ve Şahin tarafından 1992'de yapılan ölçek; hem ergen, hem de yetişkinler üzerinde uygulanabilmektedir. Ölçeğin cronbach alfa güvenirlik katsayısı 0.89, test tekrar test güvenirlik katsayısı 0.84 olarak bulunmuştur. On altı maddeden oluşan ölçekten en düşük 16, en yüksek 90 puan alınabilmektedir. Yüksek puanlar daha fazla boyun eğici davranışa işaret etmektedir (Savaşır ve Şahin, 1997).

Verilerin Analizi

Verilerin çözümlenmesi amacıyla bağımsız örneklem grupları için t-testi, tek yönlü varyans analizi ve varyans analizi sonrası farkların hangi gruplar arasında olduğuna ilişkin ortalamaların karşılaştırılmasına yönelik olarak da Tukey Testi kullanılmıştır. Varyansların homojen olmadığı durumlarda ise Mann Whitney-U testi yapılmıştır. Ortalamalar arası farkların önem dereceleri test edilirken tüm analizlerde anlamlılık düzeyi $p < .05$ alınmıştır.

BULGULAR ve YORUM

Bu bölümde, cinsiyet, annenin fiziksel şiddet uygulaması, babanın fiziksel şiddet uygulaması, okul türü, sınıf, okul başarısı, yaşanılan yer, sosyo- ekonomik duruma ilişkin algı, annenin eğitim düzeyi ve babanın eğitim düzeyi değişkenlerine göre boyun eğici davranışların karşılaştırılmasına ilişkin bulgular sunulmuş ve tartışılmıştır.

Boyun Eğici Davranışların Cinsiyete Göre Analizi

Öğrencilerin boyun eğici davranış ölçeğinden almış oldukları puanların cinsiyet değişkenine göre karşılaştırılmasına ilişkin analiz sonuçları Tablo 1’de sunulmuştur.

Tablo 1

İlköğretim öğrencilerinin boyun eğici davranış düzeylerinin cinsiyet değişkenine göre incelenmesine ilişkin analiz sonuçları

Değişken		n	Sıra ort.	Sıra top.	U	P
Cinsiyet	Kız	172	185,95	37984,00	17106,00	.017*
	Erkek	231	213,95	49422,00		

(*)=p.<0,5

Tablo 1’de de görüldüğü gibi, kız ve erkek öğrencilerin boyun eğici davranış puanları arasında anlamlı fark bulunmuştur (U=17106, p<.05). Erkek öğrencilerin boyun eğici davranış düzeyleri kız öğrencilerinkinden yüksektir.

Boyun Eğici Davranışların Annenin Fiziksel Şiddet Uygulamasına Göre Analizi

Öğrencilerin boyun eğici davranış düzeylerinin anne ve babanın fiziksel şiddet uygulayıp uygulamamasına göre analizine ilişkin sonuçlar Tablo 2’de sunulmuştur.

Tablo 2

Öğrencilerinin boyun eğici davranış düzeylerinin annenin ve babanın fiziksel şiddet uygulayıp uygulamamasına göre incelenmesine ilişkin analiz sonuçları

Değişkenler		N	\bar{X}	Ss	t	P
Annenin Fiziksel Şiddet Uygulaması	Evet	110	44,42	10,15	5,306	.001**
	Hayır	293	38,29	10,41		
Babanın Fiziksel Şiddet Uygulaması	Evet	91	42,84	11,17	2,965	.05*
	Hayır	311	39,10	10,42		

(*)=p.<0,5; (**) =p<.001

Tablo-2’de görüldüğü gibi annesinden fiziksel şiddet gören öğrencilerin boyun eğici davranış puanlarının ortalaması “ $\bar{X}=44.42$ ”, annesinden fiziksel şiddet görmeyen öğrencilerin boyun eğici davranış puanlarının ortalaması $\bar{X}=38.29$ ’dur. Ortalamalar arasında gözlenen bu farkın manidarlığı t-testi ile sınanmış ve farkın $p<.001$ düzeyinde anlamlı olduğu gözlenmiştir. Bu sonuca göre, annesinden fiziksel şiddet gören öğrencilerin boyun eğici davranış düzeyleri görmeyenlerden anlamlı şekilde daha yüksektir.

Boyun Eğici Davranışların Babanın Fiziksel Şiddet Uygulamasına Göre Analizi

Tablo-2’de görüldüğü gibi babasından fiziksel şiddet gören öğrencilerin boyun eğici davranış puanlarının ortalaması $\bar{X}=42.84$, babasından fiziksel şiddet görmeyen öğrencilerin boyun eğici davranış puanları ortalaması ise $\bar{X}=39.10$ ’dur. Ortalamalar arasında gözlenen bu aritmetik farkın anlamlılığı t-testi ile sınanmış ve farkın $p<.05$ düzeyinde anlamlı olduğu gözlenmiştir. Buna göre, babalarından fiziksel şiddet gören öğrencilerin boyun eğici davranış düzeyleri görmeyenlerden daha yüksektir.

Aşağıda tablo 3’te okul türü, sınıf, okul başarısı, yaşanılan yer, sosyo-ekonomik düzey, anne ve babanın eğitim düzeyi değişkenleri açısından öğrencilerin boyun eğici davranış düzeylerinin karşılaştırılmasına ilişkin analiz sonuçları sunulmuştur.

Tablo 3

Boyun eğici davranışın okul türü, sınıf düzeyi, okul başarısı, yaşanılan yer, sosyo-ekonomik duruma ilişkin algı, anne ve babanın eğitim düzeylerine göre incelenmesine ilişkin analiz sonuçları

Değişken	N	\bar{X}	Ss	F	P	
Okul Türü	Özel İlköğretim Okulu	134	36,90	10,00	16,960	.001** 1-3* 2-3*
	Devlet İlköğretim Okulu	120	38,68	10,77		
	YİBO	149	43,75	10,13		
Sınıf	6.Sınıf	156	41,50	9,90	3,047	.05* 2-3
	7.Sınıf	104	39,70	11,19		
	8.Sınıf	143	38,48	10,97		
Okul Başarısı	Zayıf	20	43,80	8,85	5,351	.05* 2-4*
	Orta	62	43,85	10,83		
	İyi	140	39,93	9,60		
	Pekiyi	181	38,23	11,22		
Yaşadığı Yer	Köy	98	44,28	9,68	11,580	.001** 1-3*
	İlçe	41	40,00	9,98		

	<i>İl Merkezi</i>	264	38,35	10,73		
Sosyo- Ekonomik Durum	<i>Kötü</i>	61	43,50	10,30	5,840	.05* 1-3*
	<i>Orta</i>	119	40,81	9,47		
	<i>İyi</i>	223	38,54	11,15		
Anne Eğitim	<i>Eğitim Almamış</i>	81	43,49	9,73	6,489	.001** 1-2* 1-3* 1-4* 1-5* 2-3* 2-5*
	<i>İlkokul</i>	114	41,97	10,54		
	<i>Ortaokul</i>	55	36,80	9,30		
	<i>Lise</i>	83	38,32	10,68		
	<i>Üniversite</i>	70	37,08	11,36		
Baba Eğitim	<i>Eğitim Almamış</i>	36	42,02	13,03	5,018	.05* 2-4* 2-5*
	<i>İlkokul</i>	99	43,16	9,24		
	<i>Ortaokul</i>	70	40,61	9,48		
	<i>Lise</i>	78	38,38	11,87		
	<i>Üniversite</i>	120	37,35	10,17		

(*)=p.<0,5; (**)=p<.001

Boyun Eğici Davranışların Okul Türüne Göre Analizi

Tablo-3'te görüldüğü gibi YİBO'da öğrenim gören öğrencilerin boyun eğici davranış puanlarının ortalaması $\bar{X}=43.75$, devlet ilköğretim okullarında öğrenim gören öğrencilerin boyun eğici davranış puanlarının ortalaması $\bar{X}=38.68$ ve özel ilköğretim okullarında öğrenim gören öğrencilerin boyun eğici davranış puanlarının ortalaması $\bar{X}=36,90$ 'dır. Ortalamalar arasında gözlenen aritmetik farkların anlamlı olup olmadığını test etmek için tek yönlü varyans analizi yapılmış ve farkın anlamlı olduğu gözlenmiştir [F(2, 400)=16.96, p<.001]. Farkın kaynağına ilişkin olarak yapılan ikili karşılaştırmalarda; YİBO öğrencilerinin boyun eğici davranış düzeylerinin devlet ilköğretim okulu ve özel ilköğretim okuluna devam eden öğrencilerin boyun eğici davranış düzeylerinden daha yüksek olduğu, devlet ilköğretim okuluna devam eden öğrencilerin boyun eğici davranış düzeyleri ile özel ilköğretim okuluna devam eden öğrencilerin boyun eğici davranış düzeyleri arasında anlamlı düzeyde fark olmadığı gözlenmiştir.

Boyun Eğici Davranışların Sınıf Düzeyine Göre Analizi

Tablo-3'teki veriler incelendiğinde sınıf düzeyine göre öğrencilerin boyun eğici davranış düzeylerinin farklı olduğu anlaşılmaktadır. Altıncı sınıf öğrencilerinin boyun eğici davranış puanlarının ortalaması $\bar{X}=41.50$, 7. sınıf öğrencilerinin boyun eğici davranış puanlarının ortalaması $\bar{X}=39.70$ ve 8. sınıf öğrencilerinin boyun eğici puanlarının ortalaması $\bar{X}=38.48$ 'dir. Sınıf düzeyi yükseldikçe öğrencilerin boyun eğici davranış puan ortalamasının düştüğü görülmektedir. Ortalamalar arasındaki farkı test

etmek amacıyla tek yönlü varyans analizi yapılmış ve ortalamalar arasındaki farkın istatistiksel olarak anlamlı olduğu görülmüştür [$F(6, 236)=16.96, p<.05$]. Bu farkların hangi gruplar arasında olduğunu bulmak için yapılan Tukey testi sonucunda, farkın 6. sınıf öğrencileri ile 8. sınıf öğrencilerin arasında olduğu anlaşılmıştır. Bu sonuçlara göre; 6. Sınıf ve 7. sınıf öğrencileri ile 7. ve 8. sınıf öğrencilerinin boyun eğici davranış düzeyleri arasında anlamlı düzeyde fark olmadığı, 6. Sınıf öğrencilerinin boyun eğici davranış düzeylerinin 8.sınıf öğrencilerinin boyun eğici davranış düzeylerinden daha yüksek olduğu gözlenmiştir.

Boyun Eğici Davranışların Okul Başarısına Göre Analizi

Okul başarısını zayıf olarak gören öğrencilerin boyun eğici davranış puanlarının ortalaması $\bar{X}=43.80$, okul başarısını orta olarak gören öğrencilerin boyun eğici davranış puanlarının ortalaması $\bar{X}=43.85$, okul başarısını iyi olarak gören öğrencilerin boyun eğici davranış puanlarının ortalaması $\bar{X}=39.93$ ve okul başarısını pekiyi olarak gören öğrencilerin boyun eğici davranış puanlarının ortalaması $\bar{X}=38.23$ 'tür. Ortalamalar arasındaki farkı test etmek amacıyla yapılan tek yönlü varyans analizi sonucunda ortalamalar arasındaki farkın istatistiksel olarak anlamlı olduğu görülmüştür [$F(3,399)=5,351, p<.05$]. Farkın hangi gruplar arasında olduğunu tespit etmek için yapılan Tukey testi sonucunda, okul başarısı orta olan grup ile okul başarısı pekiyi olan grup arasında $p<.05$ düzeyinde anlamlı fark olduğu, diğer gruplar arasında anlamlı düzeyde fark olmadığı gözlenmiştir.

Boyun Eğici Davranışların Yaşanılan Yere Göre Analizi

Tablo-3'teki veriler incelendiğinde köyde yaşayan öğrencilerin boyun eğici davranış puanlarının ortalaması $\bar{X}= 44.28$, ilçede yaşayan öğrencilerin boyun eğici davranış puanlarının ortalaması $\bar{X}=40.00$ ve il merkezinde yaşayan öğrencilerin boyun eğici davranış puanlarının ortalaması $\bar{X}=38.35$ olduğu görülmektedir. Ortalamalar arasında gözlenen aritmetik farkın manidar olup olmadığı tek yönlü varyans analizi ile test edilmiş ve ortalamalar arasındaki farkın istatistiksel olarak anlamlı olduğu görülmüştür [$F(2, 400)=11.58, p<.001$]. Bu farkların hangi gruplar arasında olduğunu tespit etmek için yapılan Tukey testi sonucunda, köyde yaşayan grup ile il merkezinde yaşayan grup arasında $p<.001$ düzeyinde anlamlı fark olduğu ortaya gözlenmiştir. Bir başka ifade ile köyde yaşayan öğrencilerle ilçede yaşayan ve ilçede yaşayan öğrencilerle il merkezinde yaşayan öğrencilerin boyun eğici davranış düzeyleri arasında anlamlı düzeyde bir fark gözlenmemiş, köyde yaşayan öğrencilerin boyun eğici davranış düzeylerinin il merkezinde yaşayan öğrencilerinkinden daha yüksek olduğu gözlenmiştir.

Boyun Eğici Davranışların Sosyo-Ekonomik Düzeye Göre Analizi

Sosyo-ekonomik durumunu kötü olarak algılayan öğrencilerin boyun eğici davranış puanlarının ortalaması $\bar{X}=43.50$, sosyo-ekonomik durumunu orta olarak algılayan öğrencilerin boyun eğici davranış puanlarının ortalaması $\bar{X}=40.81$ ve sosyo-

ekonomik durumunu iyi olarak algılayan öğrencilerin boyun eğici davranış puanlarının ortalaması $\bar{X}=38.54$ 'tür. Ortalamalar arasındaki fark tek yönlü varyans analizi ile test edilmiş ve farkın anlamlı olduğu görülmüştür [$F(2, 400) = 5.84, p < .05$]. Bu farkların hangi gruplar arasında olduğunu tespit etmek için yapılan Tukey testi sonucunda, sosyo-ekonomik durumunu kötü olarak algılayan öğrencilerin boyun eğici davranış düzeylerinin sosyo-ekonomik durumunu iyi olarak algılayan öğrencilerin boyun eğici davranış düzeylerinden daha yüksek olduğu anlaşılmıştır. Sosyo-ekonomik düzeyini orta olarak algılayan öğrencilerin boyun eğici davranış düzeyleri ile kötü ve iyi olarak algılayan grubun boyun eğici davranış düzeyleri arasında anlamlı düzeyde fark olmadığı gözlenmiştir.

Boyun Eğici Davranışların Annenin Eğitim Düzeyine Göre Analizi

Annesi eğitim almamış olan öğrencilerin boyun eğici davranış puanlarının ortalaması $\bar{X}=43.49$, annesi ilkokul mezunu öğrencilerin boyun eğici davranış puanlarının ortalaması $\bar{X}=41.97$, annesi ortaokul mezunu olan öğrencilerin boyun eğici davranış puanlarının ortalaması $\bar{X}=36.80$, annesi lise mezunu olan öğrencilerin boyun eğici davranış puanlarının ortalaması $\bar{X}=38.32$ ve annesi üniversite mezunu olan öğrencilerin boyun eğici davranış puanlarının ortalaması $\bar{X}=37.08$ 'dir. Ortalamalar arasındaki farkı test etmek amacıyla yapılan tek yönlü varyans analizi sonucunda ortalamalar arasındaki farkın istatistiksel olarak anlamlı olduğu görülmüştür [$F(4,398)=6.489, p < .001$]. Farkın kaynağına ilişkin olarak yapılan ikili karşılaştırmalarda, annesi eğitim almamış olan öğrencilerin boyun eğici davranış düzeylerinin diğer gruplardan daha yüksek olduğu gözlenmiştir. Buna ek olarak, Annesi ilkokul mezunu olan öğrencilerin boyun eğici davranış düzeylerinin annesi ortaokul mezunu olanlar ile üniversite mezunu olanların boyun eğici davranış düzeylerinden daha yüksek olduğu bulunmuştur. Diğer gruplar arasında anlamlı düzeyde fark gözlenmemiştir.

Boyun Eğici Davranışların Babanın Eğitim Düzeyine Göre Analizi

Tablo-3'de de görüldüğü gibi; babası eğitim almamış olan öğrencilerin boyun eğici davranış puanlarının ortalaması $\bar{X}=42.02$, babası ilkokul mezunu öğrencilerin boyun eğici davranış puanlarının ortalaması $\bar{X}=43.16$, babası ortaokul mezunu olan öğrencilerin boyun eğici davranış puanlarının ortalaması $\bar{X}=40.61$, babası lise mezunu olan öğrencilerin boyun eğici davranış puanlarının ortalaması $\bar{X}=38.38$ ve babası üniversite mezunu olan öğrencilerin boyun eğici davranış puanlarının ortalaması $\bar{X}=37.35$ 'tir. Ortalamalar arasındaki farkı test etmek amacıyla yapılan tek yönlü varyans analizi sonucunda ortalamalar arasındaki farkın istatistiksel olarak anlamlı olduğu görülmüştür [$F(4,398)=5.018, p < .05$]. Varyans analizinin işaret ettiği farkın hangi gruplar arasında olduğunu belirlemek için yapılan ikili karşılaştırmalar sonucunda; babası ilkokul mezunu olan öğrencilerin boyun eğici davranış düzeylerinin babası lise ve üniversite mezunu öğrencilerin boyun eğici davranış düzeylerinden daha yüksek olduğu gözlenmiştir. Diğer gruplar arasında anlamlı düzeyde fark gözlenmemiştir.

TARTIŞMA, SONUÇ ve ÖNERİLER

Erkek öğrencilerin boyun eğici davranış düzeyleri kız öğrencilerin boyun eğici davranış düzeylerinden daha yüksektir. Araştırma kapsamına alınan kız öğrencilerin yaş ortalamaları dikkate alındığında 11-14 yaş grubunu kapsamaktadır. Söz konusu yaş grubu içerisinde bulunan kız öğrencilerin yetiştirilmesi sürecinde ebeveynleri tarafından kendilerini daha rahat ifade etmeleri özendirilmektedir. Bunun yanında erkek öğrencilerin toplumsal kuralları yerine getirme konusunda erkek egemen toplum tarafından daha fazla baskı uygulanması ve kurallara uymanın toplum tarafından özendirilmesi erkek öğrencilerin boyun eğici davranış düzeylerinin daha yüksek olmasına neden olmuş olabilir. Araştırma sonucunda elde edilen bu bulgu Tuzcuoğlu ve Korkmaz (2001), Kaya ve diğ., (2004), Kabasakal (2007) ve Dönmez ve Demirtaş'ın (2009) çalışmalarında elde ettikleri sonuçlarla uyumludur. Ancak Chaplin ve diğ., (2005) ve Deluty (1983)'nin çalışmalarında kızların boyun eğici davranış düzeylerinin erkeklerden yüksek olduğu bulgusuna ulaşılmıştır.

Anneden fiziksel şiddet gören öğrencilerin boyun eğici davranış düzeyleri anneden fiziksel şiddet görmeyen öğrencilerin boyun eğici davranış düzeylerinden daha yüksektir. Aile içerisinde birinin özellikle annenin çocuk üzerinde uyguladığı şiddet boyun eğme davranışının öğrenilmesinde önemli rol oynamaktadır. Yıldırım (2004) özellikle anne-baba arasında yaşanan tartışmaların boyun eğme davranışı artırdığını belirtmektedir. Yine Kaya ve diğ. (2004) yaptıkları çalışmada anne ve baba arasında yaşanan fiziksel şiddet olaylarına tanık olmanın boyun eğici davranışları artırdığı ortaya koymuşlardır.

Babadan fiziksel şiddet gören öğrencilerin boyun eğici davranış düzeyleri babadan fiziksel şiddet görmeyen öğrencilerin boyun eğici davranış düzeylerinden yüksektir. Aile içerisinde babanın çocukları üzerinde fiziksel ve psikolojik baskı uygulaması çocuklarda kaygıya ve özgüven yitimine neden olabilir. Bu yaşantılar da bireyin boyun eğici davranış gösterme eğilimini artırabilir.

Yatılı Bölge İlköğretim Okulları'nda okuyan öğrencilerin boyun eğici davranış düzeyleri ilköğretim okulu ve özel ilköğretim okulunda okuyan öğrencilerin boyun eğici davranış düzeylerinden yüksektir. YİBO'larda okuyan öğrencilerde aile özlemi, yalnızlık, isteksizlik, sinirlilik gibi ruhsal rahatsızlıkların yüksek oranda gözlenmektedir (Arı, 2002). YİBO'larda okuyan öğrenciler eğitim gördükleri okulun kurallarına uyum göstermek için daha fazla çaba harcamaları gerekmektedir. Ayrıca YİBO'larda eğitim gören öğrencilerin büyük bir bölümü aileleriyle beraber kalmamaktadırlar. Bundan dolayı söz konusu öğrenciler kendilerini yalnız hissetmekte ve kendinden büyük olan öğrencilerin sözel, fiziksel ve duygusal şiddet risklerini en aza indirmek için boyun eğme davranışı alternatifini daha fazla kullanma eğiliminde olabilmektedirler.

Öğrencilerin sınıf seviyesi yükseldikçe öğrencilerin boyun eğici davranış düzeyleri düşmektedir. Öğrencilerin fiziksel güçlerinin artması ile sınıf seviyelerinin yükselmesi paralellik göstermektedir. Fiziksel ve psikolojik olarak kendilerini güçlü hisseden öğrencilerin baskı oluşturabilecek durumlara karşı direnme gücü daha fazla

olmaktadır, dolayısıyla daha az boyun eğmektedirler. Araştırmanın bu bulgusu Kabasakal (2007), Özkan ve Özen (2008), Tuzcuoğlu ve Korkmaz'ın (2001) çalışmalarında elde ettikleri sonuçlarla da uyumludur.

Öğrencilerin okul başarısı yükseldikçe boyun eğici davranış düzeyleri düşmektedir. Gerek aileler gerekse de öğretmenler okul başarısı düşük olan öğrencilere aşırı baskı yapıyor olabilir ve bu baskı da boyun eğici davranışların daha fazla öğrenilmesine neden olabilir. Araştırmada elde edilen bu bulgu Yıldırım ve Ergene (2003) ve Yıldırım'ın (2004) çalışmalarında elde ettikleri sonuçlarla uyumludur.

Köyde yaşayan öğrencilerin boyun eğici davranış düzeyleri ilçe ve il merkezinde yaşayan öğrencilerin boyun eğici davranış düzeylerinden yüksektir. Araştırma sonucunda elde edilen bu bulgudan farklı olarak Yıldırım'ın (2004) yaptığı çalışma sonucunda boyun eğme davranışı ile yaşanan yer arasında anlamlı bir ilişkinin olmadığı bulgusuna ulaşılmıştır.

Öğrencilerin sosyo-ekonomik düzeyleri düştükçe boyun eğici davranış düzeyleri yükselmektedir. Boyun eğici davranışların temelinde bireyin kendini başkaları ile karşılaştırmasının bulunduğu düşünüldüğünde, araştırmanın bu bulgusu şaşırtıcı görünmemektedir. Sosyo-ekonomik düzeylerini alt tabaka olarak algılayan öğrencilerin kendilerini diğerleriyle farklı ve daha aşağıda bir sosyo-ekonomik düzeyde algılamaları onların boyun eğici davranışlarına yol açabilir. Araştırma bu bulgusu, Yıldırım (2004), Kaya ve diğ., (2004) ve Tuzcuoğlu ve Korkmaz'ın (2001) çalışmalarında elde ettikleri sonuçlarla uyumludur.

Annenin eğitim seviyesi düştükçe öğrencilerin boyun eğici davranış düzeyleri yükselmektedir. Araştırmanın bu bulgusu, annenin eğitim seviyesi arttıkça çocukları ile daha demokratik, daha öz saygı artırıcı, kaliteli bir iletişim ve ilişki kurma olasılığı ile açıklanabilir. Araştırma sonucunda elde edilen bu bulgu Yıldırım (2004), Kaya ve diğ., (2004) ve Tuzcuoğlu ve Korkmaz'ın (2001) çalışmalarında elde ettikleri sonuçlarla uyumludur. Ancak Dönmez ve Demirtaş (2009) yaptıkları çalışmada annenin eğitim durumuna göre öğrencilerin boyun eğici davranış düzeylerinde anlamlı bir fark bulunmamıştır.

Babanın eğitim seviyesi düştükçe öğrencilerin boyun eğici davranış düzeyleri yükselmektedir. Araştırma sonucunda elde edilen bu bulgu Dönmez ve Demirtaş (2009), Kaya ve diğ., (2004) ve Yıldırım'ın (2004) çalışmalarında elde ettikleri sonuçlarla uyumludur. Ancak Tuzcuoğlu ve Korkmaz'ın (2001) yaptığı araştırmada babanın eğitim durumuna göre öğrencilerin boyun eğici davranış düzeylerinde anlamlı bir fark bulunmamıştır.

Çalışmanın bulgularına dayalı olarak aşağıdaki öneriler sunulabilir:

YİBO'larda öğrenim gören öğrencilerin boyun eğici davranışlarını azaltmak, atılgan davranışlarını artırmak için psikolojik danışma ve rehberlik çalışmaları kapsamında gerekli planlamalar yapılmalıdır. Bu okullarda çalışan psikolojik

danışmalar, içine kapanık ve kendilerini ifade etmekte sorunlar yaşayan öğrencileri sınıf rehber öğretmenleri ile işbirliği yaparak tespit edebilir ve onların gerekli becerileri kazanmaları için özellikle grup rehberliği süreçlerinden yararlanabilirler.

Araştırma bulguları ebeveynlerin ve öğretmenlerin, erkek ve kız çocuklarına ilişkin tutumlarının boyun eğme davranışlar kapsamında tekrar gözden geçirilmesi gerektirdiğini göstermektedir. Türk eğitim sisteminde akademik başarı odak kavram haline gelmiştir. Ebeveynlerin ve öğretmenlerin, ders başarısızlıklarından dolayı öğrencileri sürekli baskı altında tutmaları ve bazen cezalandırılarak dışlanmaları öğrencileri olumsuz etkilemektedir. Öğrencinin gelişiminin sadece akademik başarı ile sınırlı olmadığı ebeveynler ve öğretmenlerle paylaşılmalıdır.

Anne ve babanın şiddet uygulaması çocukların kendilerini ifade etme becerilerini engellemektedir. Acet'e göre anne ve babaları tarafından şiddet gören çocuklarda kişilik ve kimlik kaybı, güvenin ortadan kalkması, tepkisizlik, yalnızlığa, çaresizliğe, kararsızlığa ve karamsarlığa itilme gibi olumsuz duyu ve davranışların oluşabileceğine belirtmektedir (Akt.,Pınar, 2006). Okul psikolojik danışmanları düzenleyecekleri eğitim programları ve seminerler yoluyla anne babaların etkili iletişim teknikleri konusunda bilgi ve becerileri artırılabilir. Ayrıca bu eğitim programlarında ve seminerlerde "itaat" ve "saygı" kavramları arasındaki ilişki ve farklılıklar vurgulanmalıdır.

Okulda öğrenciler, yönetici ve öğretmenlerin davranışlarını sürekli gözlemleyerek model almaktadırlar. Yönetici ve öğretmenlerin genellikle sesini çıkarmayan, sessizce verilen görevleri yerine getiren, hiçbir şeye karşı çıkmayan öğrenci davranışlarını "akıllı, uslu çocuk" söylemleri çerçevesinde diğer öğrencilerin gözünde özendirilmekte ve cesaretlendirmektedirler. Bu tutum öğrencilerde boyun eğici davranışların öğrenilerek arkadaşlık ilişkilerine aktarılmasına ve hayatın diğer alanlarına yayılmasına neden olabilmektedir. Öğrencilerde boyun eğici davranışların özendirilmesi yerine okul yönetici ve öğretmenlerinin öğrencilerin kendilerini rahatlıkla ifade edecekleri demokratik tutum içeren davranışları özendirmeleri son derece önemlidir.

KAYNAKÇA

- Arı, A. (2002). İlköğretim uygulamalarının değerlendirilmesi (normal, taşınmalı ve yatılı ilköğretim okullarının karşılaştırılması). *Milli Eğitim Dergisi*, Kıs-Bahar, 153-154.
- Brabender, V. ve Fallon, A. (2009). *Group development in practice*. Washington: American Psychological Association.
- Chaplin, T.M., Cole, P.M. ve Waxler, C.Z. (2005). Parental socialization of emotion expression: Gender differences and relations to child adjustment. *Emotion*, 5(1):80-88.
- Connan, F., Troop, N., Landau, S., Campbell, J.C. ve Treasure, J. (2007). Poor social comparison and the tendency to submissive behavior in anorexia nervosa. *International Journal of Eating Disorder*, 10, 1-7.
- Deluty, R.H. (1983). Children's evaluations of aggressive, assertive and submissive responses. *Journal of Clinical Child Psychology*, 12 (2): 124-129.
- Dönmez, B. ve Demirtaş, H. (2009). Lise öğretmenlerinin boyun eğici davranışlarına ilişkin algıları. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 17(2): 445-456.
- Fowler, J. (2003). *A Practitioner's tool for child protection and the assesment of parents*. Great Britain: Atheneum Press.
- Gilbert, P. ve Andrews, B. (1998). *Shame: Interpersonal behavior, psychopathology and culture*. USA: Oxford Universty Press.
- Gilbert, P. ve Miles, J. (2002). *Body shame: Conceptualisation, research and treatment*. USA: Brunner-Routledge.
- Gilbert, P. (2004). *Evolutionary theory and cognitive therapy*. USA: Springer Publishing Company Inc.
- Gilbert, P. (2007). *Psychotherapy and counselling for depression*. London: Sage Publications Inc.
- Harré, R. (2006). *Key thinkers in psychology*. London: Sage Publications Inc.
- Hartley, P. (1999). *Interpersonal communication*. (2. edition). USA: Rautledge.
- Kabasakal, K. (2007). *Beden eğitimi ve spor yüksekokulu öğrencilerinde boyun eğici davranışlar ve şiddetle ilişkisi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Konya.
- Kartal, H. ve Bilgin, A. (2007). İlköğretim öğrencilerine yönelik bir zorbalık karşıtı program uygulaması: okulu zorbalıktan arındırma programı. *Eğitimde Kuram ve Uygulama*, 3(2):207-227.
- Kaya, M., Güneş, G., Kaya, B. ve Pehlivan, E. (2004). Tıp fakültesi öğrencilerinde boyun eğici davranışlar ve şiddetle ilişkisi. *Anadolu Psikiyatri Dergisi*, 5, 5-10.

- Livesley, W.J. (2003). *Practical Management of Personality Disorder*. USA: The Guilford Press.
- Özkan, İ. A. ve Özen, A. (2008). Öğrenci hemşirelerde boyun eğici davranışlar ve benlik saygısı arasındaki ilişki. *TSK Koruyucu Hekimlik Bülteni*, 7 (1), 53-58.
- Parkhurst, J.T. ve Asher, S.R. (1992). Peer rejection in middle school: Subgroup differences in behavior, loneliness and interpersonal concerns. *Developmental Psychology*, 28(2): 231-24.
- Pınar, N. (2006). *Görsel medya ve şiddet kültürünün orta öğretim öğrencileri üzerindeki etkisi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Konya.
- Savaşır, I. ve Şahin, N. Ş. (1997). *Bilişsel davranışçı terapilerde değerlendirme: Sık kullanılan ölçekler*. Ankara: Türk Psikologlar Derneği Yayınları.
- Tesser, A. ve Schwartz, N. (2001). *Blackwell handbook of social psychology: Intraindividual processes*. USA: Blackwell Publishers
- Türküm, A.S.(2005). Do optimism, social network richness and submissive behaviors predict well being? Study with a turkish sample. *Social Behavior and Personality*, 33(6): 619-628.
- Tiedens, L.Z. ve Fragale, A.R. (2003). Power moves: Complementarity in dominant and submissive nonverbal behavior. *Journal of Personality and Social Psychology*, 84(3): 558-568.
- Tuzcuoğlu, S. ve Korkmaz, B. (2001). Psikolojik danışma ve rehberlik öğrencilerinin boyun eğici davranış ve depresyon düzeylerinin incelenmesi. *M.Ü. Atatürk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 14, 135-152.
- Wilton, M.M.M., Craig, W.M. ve Pepler, D.J. (2000). Emotional regulation and display in classroom victims of bullying: characteristic expressions of affect, coping styles and relevant contextual factors. *Social Development*, 9(2): 226-245.
- Yavuzer, H. (1998). *Ana-baba ve çocuk*. İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Yıldırım, İ. ve Ergene, T. (2003). Lise son sınıf öğrencilerinin akademik başarılarının yordayıcısı olarak sınav kaygısı, boyun eğici davranışlar ve sosyal destek. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 25, 224-234.
- Yiğit, R. (2008). *İlköğretim II kademe öğrencilerinin depresyon ve sosyal beceri düzeylerinin benlik saygısı ve bazı değişkenler açısından karşılaştırmalı olarak incelenmesi*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.
- Zarp, J.M. (2007). *Developmental cognitive behavioral therapy with adults*. USA: Brunner-Routledge.

İletişim /Correspondence

Abdullah ATLI
İletişim Adresi: İnönü Üniversitesi, Eğitim Fakültesi- B-blok
Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Bölümü
Tel: 0422 377 4561
E-Posta: aatli@inonu.edu.tr

